

1913.

Szekelyudvarhely, 1912.

Tizennyolcadik évfolyam, 68. szám.

Vasárnap szeptember 1

SZEKELY-UDVARHELY

1848-AS FUGGETLENSÉGI POLITIKAI SZEKELY UJSÁG

Megjelen hetenként kétszer: csütörtökön és vasárnap.
Előfizetési ára helyben házhoz hordva, vagy vidékre postán
küldve: egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér.
Külföldre egész évre 12 K. — M. kir. postatakarékpénzüri csekk-
számla kiring 10,489. sz. — Helyközi telefon 15. sz.
Mindenféle díjak Szekelyudvarhelyt előre fizetendőik.

FELELOS SZERKESZTO:
BETEGH PÁL
LAPTULAJDONOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Szekelyudvarhelyt, Kossuth-utca
31. szám, hova az előfizetések, kéziratok és hirdetések küldendők.
Kéziratokat vissza nem adunk. — Hivatalos hirdetések 100 szögig
szavankint 6, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet
8 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. — Nyilt-tér sora 1 korona

Gróf Tisza István bölcessége.

Irta: Dr. Király Péter.

Debrecen, 1912. augusztus hó.

A munkapárti politikai élet berkei, különösen a biharvármegyei lokálpatriónizmus ligetei unos-untalan a gróf Tisza István egyéniségének kiválóságáról, az ő kibeszélhetetlen tudományos voltáról és bölcességéről szóló dicsőriádáktól visszhangzik. — Hogy gróf Tisza István ennyit, meg annyit tanult, rengeteg sokat tud, — gyönyörűen beszél, mély értelmű, éles elméjű politikus. Egyszóval bölcös.

Arról azonban vajmi keveset hallottam még beszélni, hogy mi legyen hát az az alkotás, az a pozitív érvényesülés, amiben gróf Tisza Istvánnak fennem elhíresztelt „bölcössége“ megszóllalt, megtestesült. — Mutasson rá valaki gróf Tisza Istvánnak egyetlen alkotására, mely az ő nemes lelkéről, józan értelméről s bölcs belátásáról tehetne tanubizonyosságot!..

Hogy valaki a sors kifürkészhetetlen szeszélyének ingyen kegyelme folytán, szerencsésen megválaszthatta a maga „papáját“ és „mamáját“, — s ennek folyományaképpen nagy vagyonban vagy módban született, minta nevelésben részesülhetett, műveltséget, tudományt „aranytölcséren“ öntöttek belé, anélkül, hogy neki azért számbavehető küzdelmet, szenvedést, megpróbáltatást átélni, s különösebb fárasztó munkát végezni kellett volna; — hogy valaki szerencsés életkörülményei folytán, ha akart volna, akkor sem tudott volna tudományos képzettség, műveltség és jó erkölcs nélkül existálni és felnevelkedni: boldog Isten! — hiszen ez csak nem érdem?... Ez egy exkluzív élethivatás, egy végzettszerű életrendeltetés, melyet hasonló körülmények között csak ritka, kivételes esetben kerülhet ki valaki. Gróf Tisza István még ezek közé is csak morál tekintetben tartozik.

Nálunk az a balfelfogás és balhiedelem van begyepesedve az egészségtelen köztudatba, hogy „akinek az Isten előkelő társadalmi állást, születési előjogokat, vagy vagyon és magas hivatalt juttatott osztályrészüil, — annak bizonyára szellemi és erkölcsi nemes tulajdonokat is hasonló pazar kezekkel adományozott.“

Ez pedig egyszerűen hamis okoskodás.

Hogy mennyire hamis és tarthatatlan, ennek a legplauzibilisebb élő bizonyossága épen gróf Tisza István.

Lehetséges-e normális agyvelővel és romlatlan lelkiismerettel szellemesnek és erkölcsösnek minősíteni a nemes grófnak azon eljárását, amelyet ez év június 4-én s a következő napokon mint házelnök a magyar képviselőházban gyakorolt?!

Kell-e ahhoz erkölcsi jóérzés, józanértelem és becsületérzés, hogy valaki lábbal tiporva törvényt, jogot, tisztességtudást és humanizmust: bűnös és büntudatos merényletet kövessen el, akár egyes ember személye és javai, akár egy szerencsétlen, elhagyatott nemzet jóhírneve és legszentebb jogai s alkotmányos törvényei ellen?!

Kell-e ahhoz erkölcsi jó érzés, józan értelem és becsületérzés, hogy valaki eikövetve egy egész nemzetet vérrig sértő botránys merényletet, egy egyszerűen előkészített, előre megfontolt, eléggé el nem ítéhető és meg nem bélyegezhető államcsíny: utána jó ábrázatot vágjon és annak a bebizonyítgatására vállalkozzék, hogy — habár cselekedete becsületlen és embertelen, de a szándék, amellyel azt véghezvitte: — nemes volt. Hiszen ha ez a mentegőzés helyt foghatna, akkor nem lenne többé semmi különbség „erény“ és „bün“ között, — „igazság“ és „gaszág“ között, — „becsület“ és „becstelenség“ között...

E fogalmak közötti különbségeket akkor el lehetne enyésztetni „angol példákra“ való hamis hivatkozással.

Gróf Tisza István pedig ha nincsen is épen olyan bölcös, mint aminőnek tartják, bizonyára tisztába van avval, hogy az angol alkotmány és állami berendezkedés épen oly kevésbé hasonlítható össze a mi — fejedelmi szeszélynek prostituált és minden komolyan számbavehető biztosíték nélkül tengődő, lázár állami berendezkedésünkkel és selma alkotmányunkkal, amint össze nem egyezik a tűz a vízzel, a világosság a sötétséggel, a mélység a magassággal, az okosság a — bolond-sággal.

De ha már épen angol példákra kívánt a nemes gróf hivatkozni, miért hivatkozik olyanokra, amelyek nálunk az álmok és mesék világába tartozó költemények, ezidőszerűtlen elérhetetlen ideák, légből festett utópiák?... Miért nem hivatkozott minden becsületes magyar hazafi lelkének jólesően hangzó olyan angol alkotmányjogi törvényre, amely a megszelvényezésre igazán méltó; arra a közjogi törvényre, melyet az angol nemzet az ő két törvényhozó testületének együttes ülésén, 1689. évi január hó 28-án, második Jakab király lemondása alkalmával hozott, melynek rendelkezése eképen hangzik: „Ha az uralkodó megsérti az ország alkotmányát: ez egyértelmű a trón megüresedésével... és az így megüresedett trónt többé trónörökös sem töltheti be.“?

Ez egyike azon legbölcsebb közjogi törvényeknek, amelyet valaha romlatlan nemzet törvényhozó testülete alkotott.

Ilyen és ehhez hasonló bölcös törvényekre és tanulságos precedensekre hivatkozzék gróf Tisza István, ha már mindenáron a magyar nemzet és a

magyar haza bölcsé akar lenni, — és ne feledje a nemes gróf azt az örök-szép és örökstanulságos szabályt sem, hogy: „Qui proficit in studiis sed deficit in moribus: plus deficit quam proficit.“

Polgártársak!

Szekelyek!

Ne feledkeztek el a mai nap jelentőségéről. **Ma** (vasárnap), szeptember hó 1-én **délután fél három órakor, a polgári ön épzőkör nagytermében lesz a szekelyudvarhelyi függetlenségi és 48-as párt megalakítása.**

Legyünk ott mindnyájan! Tegyük ezzel is őszinte, becsületos vallomást hazafias, szekely testvéries érzésünkről.

Mutassuk meg, hogy mindnyájan egyért és egy mindnyájáért, a magyar nemzet törvényes jogaiért erős akarat-tal, sziklaszilárd elhatározással egyesülünk.

Szalontai módszer.

Népképviselői alkotmányokban rendszeresen kialakulnak olyan szokások, amelyek kötelező erejűvé lesznek akkor is, ha nincsenek is benne betű szerint az írott törvényekben. Ilyen szokás, amely már szokásjoggá, szinte törvényé alakult a népképviselőknél az a kötelessége, hogy beszámolót tartsanak. De ez a kötelesség az igazi népképviselőnek kedves kötelesség is. Mert nincsen kedvesebb dolog egy képviselő számára, mint választóival való közvetlen érintkezés, mint a beszámolás arról, hogy bizonyos időn belül mit végzett, milyen eredményeket ért el.

Természetesen csak akkor kedves kötelesség a beszámolás, ha van miről beszámolni. A gyerek, mikor hazahozza az év végén a bizonyítványt, szintén nem valami örömet számol be akkor, ha szekundáról van szó. Hiszen a szekundának veres a vége. Ebben a tekintetben azonban a bizonyítványukat választóik elé terjesztő képviselők nagy előnyben vannak. Hogyne, hiszen a gyereket megveri az apja, de a képviselő urat, akik alkotmánytanból, alkotmánytiszteltől és mindenből, ami szent, szekundákat visznek haza, csak a verekedésből és alkotmánytiprásból van egyesük, — mint a rossz gyerekek a tornából — Istennek hála megvédi a választók haragjától a csendőr.

Hiszen kell végre, hogy valami célja legyen ennek a hatalmas és jól szervezett intézménynek. Mert a közbiztonsági állapotok romlanak az országban, a kóborcigányok azt teszik, amit akarnak, az országúti gyilkosságok szinte állandó rovataivá lesznek a lapoknak, legalább a beszámolóknál legyenek helyén a csendőrök. És helyükön is vannak. Helyükön annyira, hogy a munkapárti beszámolóknak már ők a legfőbb egyének. Ők, meg a főszolgabíró ur! A képviselő és a választók mellékesei.

Azaz nem. Szalontán a szalontai főszolgabíró ur megmutatta, hogy a munkapárti beszámolókon még a választópolgárok is fontos személyek és valójában csak a beszámoló képviselő ur felesleges. Fontosak a választópolgárok azért, hogy legyenek jogalanyok, akik a főszolgabíró ur és csendőrei elvégezhetik az érdemeket szerző munkát.

Szalontán megmutatták, hogy milyen érdekes és változatos kép az, mikor a népgyűlésről elcipelnek néhány embert. Hogy milyen lélekemelő látvány az, mikor a képviselő ur beszámol, a választókhöz fordul és azt a választót, aki ki meri nyitni a száját, sőt még ki sem nyitja a száját, csak megjelenik a gyűlésen, csendőrzések ragadják meg és elhurcolják. Lélekemelő látvány lehet, amikor a képviselő urat csendőrgyűrűveszi körül és ebből a csendőrgyűrűből kiáltoz kifelé „hü” választóihoz.

Szalontán a főszolgabíró ur és csendőrei valóban új dolgot produkáltak. A választók nélküli beszámoló beszédet. Először odaengedik a választókat a gyűlésre, azután elhordozzák őket a főszolgabíró elé. Beszámolás helyett íeszámolásban van részük. És az a leszámolás ugyancsak erélyes módon történik. A pihent csendőrzések, akik a sok gyilkosság olvasásában jól kipihenték magukat, — mert hiszen nyomozni nem sokat nyomoztak — amúgy magyarosan megfogják azt, aki közibük kerül és a főszolgabíró ur is igen pátriárkálisan csavargatja ki a kezét egy-egy delikvensnek.

És ez volt a fontos a szalontai főszolgabírónak. Megmutatni a nagy hatalmát, megmutatni a népek és a beszámoló tartó képviselő urnak is. A főszolgabíró ur levezgázott és iskolát alapított. El lehetünk készülvén rá, hogy a szalontai módszer diadalt fogaratni az országban és hódító útjában el fog terjedni a legkisebb községben is; mindenüvé, ahol munkapárti képviselő akar beszámolót tartani.

Nagyon jól tudta, hogy miért fázik a beszámolóktól. Nagyon jól tudta, hogy mi következik akkor, ha egy munkapárti honmentő a június 4-iki nagy honmentés után elmegy a kerületébe. Nagyon jól tudták, hogy a népképviseleti eszme megcsufolása nem benn a parlamentben történt igazán azzal, hogy az ellenzék képviselőit kivezették, hanem kinn az országban fog történni akkor, mikor testi épségük és kényelmük érdekében a saját választóikat fogják kivezettetni és csendőrzésre adni a saját beszámolóik alkalmával.

De nem baj. Jól van ez így. Ami a parlamentben történt, azt még csak rá lehetett fogni nagyon erős csavarásokkal az ellenzékre, de mit fognak rá és kit okolnak azzal, amit a saját választóik, a saját beszámolóikon a fejükhöz vágnak. Ezért csak nem az ellenzék a felelős!...

Tegyék egészen tönkre a mai népképviselet tekintélyét és nimbuszát, az új alapon álló népképviselet majd meg fogja tarmenteni az új nimbuszt nélkülük, sőt az ő ellenükre is.

RADÓ ISTVÁN.

— **A rajztanítás ellenőrzése.** Minthogy a kultuszminisztérium nem rendelkezik külön rajzoktatási felügyelővel és a helyszínen nem tudja ellenőriztetni a rajzoktatást, az ellenőrzés pótlása gyanánt elrendelte, hogy a rajztanárok és rajztanítók úgy a közép-, mint a polgári és elemi iskolákban a tanulóktól oly rajzszorozatot tartsanak vissza, mely a tanítás menetén az átlagos eredményt bemutatja. Ezen sorozatokat azután a képzőművészeti főiskolába kell majd beküldeni, ahol az ottani tanárok és meghívott szakferfiak megvizsgálják a rajzokat és tapasztalataik eredményéről jelentést tesznek a kultuszminiszternek.

— **Csomagoló papír,** kilószámra kapható a lap kiadóhivatalában Kossuth-utca 31.

A méhlegelő javítása.

(1 folytatás.)

„Ültessetek fákat, bokrokat és virágokat.” Szébb emléket együnk sem hagyhat maga után, mint egy terebélyes szép fát; ne legyünk szükkeblűek, s gondoljunk azokra, kik utánunk következnek.”

Irtá és a kolozsvári orsz. méhészeti kongresszuson felolvasta: **Gál Imre** tanító, udvarhelyvármegyei méhészegyleti titkár.

Jelen helyzetünkben egyetlen egy kivétel útja van a sikerrel járó méhészkedésnek, a mit összhang nélküli akciónak reakciója teremtett számunkra. Az erdészeti kultúra nyomán, az elszegényedett vidékek hü fotografiát előtáró nagy kiterjedésű véderdők önmagától előállott dusan mézelő fiorája. Ez egy tenger kincs, ami kiaknázatlanul hever és amit nem vett észre eddig a vérbeli méhészkutató szemé. És ez a mentsvár, a hol nemesak a mezőgazdasági kulturától, de az időjárás szeszélyeitől is nagyon kitamadott méhészkedés biztos talajra találhat.

Am a méhészkutató ember is magyar ember, s nem azért magyar, hogy konzervatív hajlamai ne legyenek. S épen ezért, míg a bércecs erdővel koszortozott tájakra vonultatjuk fel a méhészkutatókat, addig el fog repülni tíz-husz hosszú esztendő. Ez idő alatt pedig a rohamos visszaesés feltétlen bekövetkezik, ha a méhészek, egyletek s maga a kormány is a méhlegelő javítását célzó mozgalmat meg nem igitja.

Mi ugyan székely méhészek megindítjuk az ilyen irányú akciót; befogjuk népesíteni a vén Hargita 15—20,000 kat. holdra terjedő vágtereit, de hogy felállított példánkunk lesz-e majd követője a tőlünk távolabb esőkből, arra a jövő fog feleletet adni.

Nekünk, erdélyieknek jövőnk van, ha megismervén a válságos idők isteni adományát s a stabil-méhészetek helyett a vándorméhészetet vezetjük be. Másféleképpen a véderdők kincseit nem tudjuk kihasználni, mivel a havasi klimatikus viszonyok a természet ébredését a késő tavaszra tolják ki. Ez idő alatt pedig méhesládaink a 4—500 méter mélyben fekvő április hóban már nyíló természet keblén, a környéken — fejlődésükben előhaladhatnak.

Tagadnom kell ezzel kapcsolatosan a természettudósok azon állítását, hogy a tenger színe fölött 800—1000 méter magasan fekvő havasi virány eltérően más és szegényebb, mint a 4—500 méter magasan fekvő területek. Tagadom ezt egyszerűen azzal a bizonyítékkal, hogy a vén Hargitának 1200 méter magasan fekvő fennsíkjaiban és katalnaiban találtam meg a melittának 10 valfaját, a ballótának több színben viritó csoportjait, a repcét, gomborkát, kigyósziszt és Erdélynek legkitünőbb mézelő növényét: az örvös zsályát, az ibolya és pemetefü félelkel az alvidék flóráját. Kísérletet tettem a mályvakkal, a csombor, izsópp stb. mézelőfélekkel s tenyészték egy cseppet sem igazolta természettudósaink állításait.

E pontnál azonban nem időzhetek sokáig, de kijelentem azt, hogy ha valakinek szándéka volna silányhordású vidékéről az ősi Kanaánba jönni, szíves készséggel adok a továbbiakra nézve felvilágosítást és 50—100 holdra terjedő véderdők hasznóbérletét fogom biztosítani a közbirtokosságoktól, mint tulajdonosoktól — potom áron, mondhatni díjmentesen.

Mérhetetlen sivár kép az, a mit a stabil-méhészetek képe nyújt manapság; panasza-panasz és kifakadás hangzik méhészeink körében, a mit nem csak a szeszélyes klimatikus viszony, de a megromlott méhlegelő okoz legfőképpen. Az állapotokon a folytonos panaszhangok nem segítenek; itt sürgősen tenni kell s én meg vagyok győződve, hogy a lelkes méhészek serege meghozta volna az áldozatot, ha ugyan tudta, megismerte volna azokat az eszközöket és módokat, amivel a

fenyegető veszély elhárítását megoldhatta volna. Méhészeink legnagyobb része, sajnos, nem ismeri a méhek virágait s hogy megismerhesse, erre intézkedés nem történt. Pedig, hej de nagyon elkelne, főleg a mostani kritikusi időkben!...

A legtöbb méhésznek kertje ujabkori virágokkal van tele tömve. Ott található az ősi muskátlitól elkezdve a tarka-barka verbénia, zinnia, szalmavirág, csak olyan nincs, az egy rezeda fajokon kívül, amire a szegény koplaló méhecskék szállhatnak. Mit keresnek ezek egy méhészkertjében?!

Nem azért kelek ki ezek ellen, mintha nem szeretném a virágokat, sőt nagyon is szeretem, de mi méhészek többé-kevésbé nem vagyunk oly gazdag emberek, hogy a szép és hasznos, a méhek szempontjából elsőrendű virágokat megvetve, luxus-tenyészetekre adjuk fejünket.

A méhészkertjében az őszi rózsák helyett, az Aster-félék kell helyet foglaljanak, melyek július közepétől a dór leestéig pompás virágdiszben állanak, a méhek nagy seregben lepik.

A méhészkertjében a festő és fehér mályva (ziliz), a centaurea, a csodatölcsér, zsálya, gyűszűvirág, méhfű, atracél, borágó, kertimák, fehér mustár, nemesített kigyószisz, izsópp, mézkerep, rezeda, a saturéja-montana, kerti csombor vagy borsika, a bársony-virág, levendula, rozmarin foglalhatnak helyet, a melyek mindannyia szegély és szőnyegdiszítésre alkalmas; egyuttal gazdagon mézelő növény.

Háztartási szempontból a kertek szélén a som, málna, a kerítés mentében az egres és ribizli cserjéket kell tenyészte az okos méhészkertész, s ha ért a kertészethez valamit és ha van egy 5—600 öl kertecskéje, igen szép jövedelmet biztosíthat belőlük.

A fűtős hóbogvónak sem volna szabad hiányoznia a méhészkertjéből.

Hány méhészkertnek volna alkalma lakásának homlokzatát a semmi költségbe nem kerülő vadszőlővel idillikusabbá tenni — és nem teszi. Hány méhészkert udvarán bőlíngat feketén az eperfa lombja és nincs ott a nemzeti tradícióktól megszentelt, erdeinkből származott hárs, melynek kellemes illatot terjesztő virágán míg a méhek milliói zsonganak örömmel, alatta az őszbe borult szülő újítgatná régi kedves emlékeit.

Mit meg nem tudna tenni egy jó méhészkertész, ha ismerete lenne és hozzá érteke: adni, gondoskodni a nagytermészet öleről azoknak, melyektől mindig, de mindig vár. Nem az utóbbit, az előbbi rovom a méhészkert hibájára; azt sem az ők mulasztásai-ból.

Főlöstleges utalnom a régi idők patriárkális berendezkedésére, mikor a magyar aszszonyok kertjeiben a misztikum zománcával bevont muskátli mellett a gyógyító, egyszerű mint mézelő növényeknek egész sorozatos csoportja viritott; mellettük a kert lábja alatt elhelyezett méhesládok serege ontotta a házi drogéria számára a világ legmegbecsülhetetlenebb gyógyszerét: a mézet.

A magyar anyáknak patikája volt a kert és szomorú dolog, hogy a modernizmus szele ezeket a magyar anyákat a kerttel együtt elsöpörte — a visszasíratott multnak mohosult falai közé.

Mit nem tehetnének a nők a méhészkertjéért, — gondolják csak el igen tisztelt hallgatóságom — ha mi méhészek őket a nektár-ontó kedves virágokkal megismertetnők, lelkesítetnők, az ügynek megnyernők?!

A magyar nő nem vészett el a jövő számára, s hogy társadalmi világunk nem úgy alakul, mint azt az étellel harcoló férfiak szeretnék, annak többé-kevésbé mi férfiak vagyunk az okai.

(Folyt. köv.)

Atanítók és — a kivándorlás.

Irta: **Bálint Zoltán.**

Jelige: „Extra Hungarum non est
vita, si est vita, non est ita“
(2 folyt.)

Azt az energikus munkát, melyet a tanítónak kell kifejtene a kivándorlás megállítására és a visszavándorlás elősegítésére végett, nem annyira az iskola szolgál munkatérül, hanem a társadalom. Az a nagy társadalom, melynek minden község alkotó része.

A községek társadalmi az ország társadalmát képezi. A községek társadalmában a tanító vezető szerepet visz, mert többféle intézmény élén áll s így nagy alkalmat nyílik e nemzet-mentő munkában teljes erővel résztvenni. Ezért itt van a legtöbb teendője a tanítónak.

A tanító bátran folytatja a társadalomban az iskolában megkezdett kivándorlás elleni küzdelmet. Így haladva a munka útján, lássuk sorban a tanító teendőit a kivándorlás megállítására s a visszatelepítés érdekében:

1. Minden községben gazdakör alakítandó. De nem úgy ám, hogy az alakulás csak papiroson legyen meg; a gazdakört hirdető táblácska a község háza oldalán csak cifraságból függjön és a gazdakör tényleges munkája szüneteljen. Egészen más rendszer kell ide! Sok helyen sem a pap, sem a tanító nincs a gazdakörben. Elnöke egyszerűen gazdaember, ki kevés kivétellel annyit ért egy ily népet mentő intézmény vezetéséhez, mint az ács a harangöntéshez. Ily elnök vezetése alatt, gyűlés nincs soha, s ha a központtól valami kedvezmény érkezik a kisgazdak részére, azt a jómódu gazdaköri elnök élvezi és használja, de nem azok, akiknek kellene.

Minthogy gyűlést nem igen tartanak (ha igen, az politikai korteskedés), gazdasági és más hasznos előadásokról szó nincs. A nép nagyobb része nem is ismeri a gazdakörök célját s a Magyar Gazdaszövetség áldásos munkáját.

Ezért kívánatos, hogy a gazdakörök vezetői a papok, tanítók legyenek, kik ott a téli esteken a népet összegyűjtve, szakszerű előadásokat tartanak a gazdaságtanból s mind olyan dolgokról, melyek a nép erkölcsi és anyagi boldogulását mozditják elő. A gazdakörben felolvassák a „Magyar Gazdak Szemléje“ és a „Szövetkezés“ c. kedves kis heti lapot, az abban foglaltakat a népek megmagyarázzák. Így a fontosabb dolgokról a nép tudomással bírva és hasznot merítene s e lapok nem kerülnek az üzletekbe pakoló papiros gyanánt.

Ha pap, vagy tanító lenne vezetője a gazdakörnek, bizonyára felügyelne arra, hogy a Gazdaszövetségtől a gazdakörnek ajándékozott gépeket stb. mindenki egyformán használja.

Igy az irigység, kapzsiság száműzetnek a gazdakör kebeléből. A szegényebb ember nem viseltetnek a közép és nagyobb birtokok iránt gyűlölettel s nem fogja vándorbotot, vagy cselédkönyvet kezébe, hanem bizva a gazda-körnek vezetőiben, kik segítségére sietnek, otthon maradna.

2. A gazdakör terén nagyon sokat tehet a tanító. Ha nagyobb birtokvásár adja elé magát a községben vagy a környéken, a tanító tanácsára a gazdakör venné meg az eladandó birtokot s azt a szegényebb és nehezebb anyagi viszonyok közt élő emberek között a vételáron, esetleg 3 százalékos kamattal mellett felárcellázzák. E párcellázásról értesítene a gazdakör azokat is, kik idegen földön tartózkodnak.

A vevőknek gazdakör tartoznának a vételárral, hová úgy a vételárt, mint az esetleges kamatot fizetnek.

3. Ha valamely községben nagyobb birtok adatik ki huzamosabb időre haszonbérbe, a tanító legyen résen, hogy idegen kézbe ne jusson, hanem tanácsolja a gazdakörnek, a haszonbérbe adandó birtok kivételét. A gazdakör használat végett adja ki a haszonbér összeg erejéig (minden nyereszkezés nélkül) több-kisebb birtokosnak, a falu szegényeinek, hogy a szükséges gabona és takarmány szerzése biztosítva legyen részükre. Ezek az albérlők a bérleti összeget a gazdakörnek fizetnek, a mely a kellő időben, a tulajdonos kezébe juttatná.

Ez a mód, azért is ajánlatos, mert egy ember nem igen képes ekkora bérletre, de így sem erkölcsi, sem anyagi haszon nincs, míg a fennebbi módhoz a gazdakör szeretettel gonoszodik a nehezebb viszonyok közt élő tagjairól. Ha a tanító a község nagyjait az igazságérzet és szeretet, tisztesség és becsület nevében fölvilágosítja, munkája pártolókra fog találni. (Folyt. köv.)

HIREK.

— **Szeptember 1.** Olyan ez a dátum tanárnak, tanítónak és gyermekeseknek, mint az ujesztendő; hiszen e nap a tanév kezdete. Aggódó szülők, reményteljes gyermekek özönlik el az iskolák táját, a hol a tudományok kristálytisza forrásai nyílnak meg a jövőendő emberek számára. Igen, megnyitják a hivatásuk magaslatán álló tanárok, tanítók szívük lelkük egész tárházát s azt szeretnék, hogy a felelősségükre bízott ifju, törekény gyermek sokaság mindegyikére: év végén majd büszken tekinthessenek, mint tíz hónapos fáradozásuk, eredményes munkásságuk gyümölcse. De vajjon így lesz-e? Reméljük a legjobbat... Azonban ne csak reménykedjünk, hanem tegyünk is e cél érdekében. Az összes iskolák vezessék be a rendszeres szülői értekezéseket, hol teljes bizalommal oda-adó szeretettel, édes atyai gondossággal igyekezzenek a tanítvány emberei szaktudásukat, a sokszor tanácstalanul álló szülők rendelkezésére bocsátani. Gyakorolják e téren is az irgalmassági cselekedetet: tudatlanokat tanítani... E nagy kérdés érdemleges tárgyalására, annak a közvéleménybe való átvitelére, készséggel felajánljuk a „Székely-Udvarhely“ hasábjait. Viszont a szülők is hasonló bizalommal forduljanak a tantestületekhez bármily csekélynek látszó aggodalmuk közlésével. Kölesönös bizalom- és jóakarattal, sok ifju jövőjére lehet így áldásos befolyást gyakorolni. A száraz tudomány magvai, ha kösziklára, mivelellen területre hullanak, elvezethető gyümölcs helyett, csak gáz és — értéktelen dudvát aratunk. A jó magot csakis jól megmivelt talajba elvetve, várhatunk bőszeretést, hibátlan gyümölcset. Az iskolai év kezdetén őszinte szeretettel köszöntjük kulturintézményeink apostolait és a magyarok Istenétől segédelmet kerünk nagyfontosságú működésükre!

— „Moral insanity...“ Megirtuk, hogy Kiss Jakab székelyderzsi tanítót és neje Lipthay Matild tanítónőt a főispán áthelyeztette azért, mert Kiss a legutóbbi választáskor nem Heltai Ferenc munkapárti jelöltre, hanem a 48-as függetlenségi Kossuth párt jelöltjére szavazott. A kormány legfelhatalosabb szócsövéből most aztán az „Ingyen példány“-osok a Kállay Tamás ügyvezető beszámolója alkalmából mást is olvashattak, ha ugyan egyáltalán kedvük lenne a „Hazudni! Hazudni!“ eszméket bevinni. Ott ugyanis az áll, hogy Hetszer Kálmán igazgató (oh, nem egyszerű priátus igazgató, hanem valóságos, tehát hivatalos állami iskolai igazgató) üdvözölte a munkapárti képviselőt. Mi ebből nem akarunk tőkét kovácsolni, sem 400,000 koronás erdőper eldönteni a — miniszteriumnál. Ilyesmivel távol áll tőlünk. Csupán azért hoztuk fel, hogy kimutassuk a legfrissebben történt munkapárti esettel is Kissék méltatlan üldözését és a munkapárti korifeusok jellemző eljárás-

sát. Azt azonban minden józan gondolkozással ember elvárhatja, hogy ha a Kiss párt Székelyderzsi-re vissza nem helyeznék, akkor jövőre ők se rendeljék ki a munkapárti aktív politika ágenségek az állami iskola igazgatótanítóját, mert hiszen ez csakugyan: „Moral insanity...“

— **Solymossy Endre emlékünnepe** lesz a székelyudvarhelyi polgári önképző-körnek e hó 15-én Diszközgyűlésen leplezi le feledhetetlen elhalt elnökének: Solymossy Endre országgyűlési képviselőnek arcképét, melyet Petrányi Miklós szakiskolai tanár, festőművész készített el. A meghívók az ünnepély műsorával a napokban küldetnek szét.

— **Rendkívüli közgyűlés.** Székelyudvarhely város képviselőtestülete tegnap délután rendkívüli közgyűlést tartott.

— **Kézimunka-tanítónői meghívás.** Bod Etelka okl. polg. leányiskolai kézimunka-tanítónőt, Bod Károly ref. koll. nyug. tanár leányát a budapesti Baár-Madas ref. felsőbb leányiskola és nevelő-intézet évi 1200 K fizetéssel, szabad lakással teljes ellátással díjazott állásra hívta meg. A kitétetés-számba menő állást, a jeles tulajdonokkal bíró tanítónő már el is foglalta.

— **Az állami polgári leányiskolában** a beiratások szeptember 2., 3. és 4-én 8—1. óráig lesznek. Tandij 20 K, beiratási és egyéb díjak 5 K. A beiratáshoz el kell hozni a mult évi értesítőt, a születési és az ujrólási bizonyítványt. A polgári iskolával kapcsolatban a vallás- és közoktatásügyi miniszter egy szabó- és varrótanfolyam szervezését engedélyezte oly fiatal leányok számára, akik a polgári iskolai tanulmányaikon kívül továbbképzést akarnak nyerni. A tanfolyam célja részint az, hogy ismereteket szerezzenek megélhetésük számára, részint az, hogy uryi lányok a varrásban elsajátítsák azt a gyakorlatosságot, melyre a családban szükség van. A tanfolyam 10 hónapig tart. Anyaga az első 4 hónapban fehérvarrás, szabás és fehérhímzés, a további 6 hónapban ruhavarrás, szabás, színes műhímzés ruhára alkalmazva. A tandij és beiratási díj ugyanannyi, mint a polgári leányiskolában. A tanítás ideje hétköznapiokon d. e. 8—12.

— **Baleset a csepülőgépnél.** Lőrinczi Mózes alsó, etédi lakos udvarán folyt a csepülő gép aug. 28-án. Az etédi Farkas László volt. A mint a kéveket a csepülőgépre rakosgatta, a vasfogak karját könyököig letépték. A csontokat darabokra törve, úgy szedték össze a szalma közül. Sérüléseivel a segésvári kórházba szállították.

— **Beiratások a róm. kath. el. fiúiskolában.** A székelyudvarhelyi róm. kath. elemi fiúiskolában az 1912—13. tanévi beiratások szept. 2—5. napjain d. e. 8—12. d. u. 2—4 óráig tartanak a Ferencendiek zárdája iroda helyiségében. Ünnepélyes „Veni Sancte“ szept. 6-án reggel 8 órakor, a rendes tanítás 9-én veszi kezdetét. Pótvizsgák a beiratások napjain d. u. 4—6 óráig lehetők. Kérjük a szülőket, hogy a beiratások alkalmával születési anyakönyvi kivonatot, oltási igazolványt és értesítőt előmutatni sziveskedjenek. Igazgatóság.

— **Zeneoktatás.** Saja Antal székelyudvarhelyi ref. kollégiumi ének- és zenetanár szeptember hé elsejétől kezdődőleg zongora-, ének- és zeneelméleti óráit megkezdi. Tananyaga az Országos magyar kir. zeneakadémia tantervéhez illeszkedik. Elméleti oktatása áll: alapismeretekből, összhangzattanból, zeneszerkesztéstanból, hangszerelestanból, zenetörténetből és esztétikából. Kezdőknek ajánlatos volna az együttes tanulás is. Zene-, órákra jelentkezhetni lehet naponta Szent Imre utca 14. sz. alatt.

— **Beiratkozás** Az iparos és kereskedő tanonciskolában a beiratkozás szept. 8—11 napjain (vasárnap d. e. 9—12-ig; d. u. 3—5 ig, hétfőn kedden és szerdán d. u. 3—5-ig) lesznek. Minden tanonc köteles a beiratáskor 50 fillért fizetni tankönyv, rajz- és írászerek megváltása címén. Ezen kötelezettség alól csak az állami menhelyben elhelyezett tanoncok menthetők fel. A próbaéves tanoncok is kötelesek beiratkozni. Az igazgatóság.

— **Értesítés.** Tisztelettel szives tudomására hozom a mélyen tisztelt nagyközönségnek, hogy az őszi idényre a legújabb férfi és női divatújonságok: kalapok, rubaszövetek férfi és női felöltők dus választékban raktárra érkeztek és a legjutányosabb árakban rendelkezésére bocsátom. Mindenkinnek saját érdekében ajánlom szíves megtekintését szükségletei esetén. Tisztelettel: SZENKOVITS JÁNOS utóda.

Ne feledje el, hogy

hirdetéseink gondos átolvasása önnek valószínűleg *hasznára lesz*. Aki nálunk hirdet, annak sikere van. A hirdetés szövegében szívesen segítünk. Hirdetőknel történő bevételekkel és megrendeléseivel a SZÉKELY-UDVARHELY c. ujságot felemlíteni sziveskedjék.

Pályázati hirdetmény.

A székelyszentkirályi Fogyasztási szövetkezet, mely korlátlan italmérséssel van egybekötve, pályázatot hirdet egy *üzletvezetői állásra*.

Ezen állás javadalmazása havi 70 K. fixfizetés és az évi forgalom 1 százaléka.

Pályázati kérvények a székelyszentkirályi fogyasztási szövetkezet igazgatóságához címezve 1912. évi szeptember 15-ig beküldendők.

Igazgatóság.

A Talmud magyarul.

Egyre halljuk a Talmud-morált, Talmud-erkölcsöket emlegetni, bár a legtöbb ember ismeri a Talmudot, nem ismeri éppen azokat a részeket, amelyek a keresztény világot érdeklik s melyeket saját jól felfogott érdekeinek megóvása céljából ismernie kellene.

A Talmud a zsidó rabbiok tananyaga, az az 6 theologiajuk. Nincs az a pikáns pornographia, nincs az a rémgény, ami ennél érdekesebb lenne. A Talmud kivonatos, de szórterint fordításban most jelenik meg 320 kvartoldalon. Ára 10 korona. Népies kiadás 2 K, 2 drb 3 K, 3 drb 4 korona.

Megrendelhető:

„A Kereszt” kiadóhivatalában
Budapest, III. Mátyás-utca 1. szám.

Az ecet

a háztartásban nélkülözhetetlen szükséglet. De nem az ecetszeszből, hideg uton előállított folyadék melyet a kádicsfalvi természetesen főzött ecet már széleskörben kiszorított. Székelyudvarhelyt és vidékén ma minden gondos háziasszony kizárólag az özv. Gergely Jánosné szül. Finta Lina kádicsfalvi ecetgyaraból fedezi szükségletét. E kitűnő ecet eredeti jó minőségben kapható Székelyudvarhelyt: Darvai Albert, Szentpéteri Gergely, Mark testvérek, Haab és Heitz, Csaró és Kun, Réther János, Tamás Balázs, Gáspár és Pap, Gál János utóda, Fernengel Gyula, Karda Dénes, Zárug Antal kereskedőknel. Ha egészségét és életét szereti, akkor csakis kádicsfalvi ecetet használjon.

Udvarhelyvármegye Nemes Családjai.

Szerkesztette: Palmay József. Ára füzve 16 K. Míg a készlet tart kapható: Betegh Pál könyvkiadónál Székelyudvarhelyt. E díszesen kiállított, az egyes családok címereivel illusztrált mű, igen bőséges családlőreneti adatokat tartalmaz.

Czell Frigyes

és Fiai

bortermelők és bornagykereskedők
Medgyes.

Legjobb beszerzési forrás természetadta valódi erdélyi hegyi borokban. Hordókban és palackokban. Kitűnő sajáttermés és vörös borok.

Hirdetés az üzlet lelke!
Hirdetés nélkül nincs forgalom! **HIRDESSEN** tehát a „Székely-Udvarhely”-ben

Eladó birtok és ecetgyár.

Kádicsfalván egy 5 szobás urilak 2 hold udvarral és kerttel, jó karban levő istállóval és csürrel s egy mellékeletben 12 kádra berendezett, üzemben levő ecetgyárral, 4 hold I. osztályu szántóval és 12 hold erdővel — elköltözés miatt — örök aron eladó, esetleg bérbeadó. Bővebb értesítést ad özv. Gergely Jánosné Kádicsfalván, up Székelyudvarhely.

* A székelyek alkotmányának története,

különösen a XVI. és XVII. században. Irta: Dr. Konnerth János Németből fordította Balásy Dénes fővárosi tanár. Ára 4 K. Rendkívül érdekes, a székelység legsajátabb ügyeit tárgyzó mű, mely 408 oldalas, vas-kötetben a székelyek ősfoglalását, a Székek fejlődését, feladatát, kapitányait, a

hulló vagy szolgabíró (székbíró), a főkirálybíró, az esküdteket vagy székülöket, a jegyzőt vagy notáriust, a falut vagy községet, a rendeket a Székelyföldön (A három rend, a földlakók, Székely társ, Székely bánja vára 1562, A darab ntok, A két első rend helyzete, lófők, A primorok vagy főnépek, Nemeselek, jobbágyok, zsellérek), a székelyek hadi szolgálatait, a hadterhek felosztását a rendek között, muszák vagy hadi szemléket, a praesidium vagy natárőrséget, a székelyek adózását, az egyenlő megterhelés korszakát 1562-től 1601-ig, a rendes közterhektől való megszabadulás korszakát 1601-től 1657-ig, hadadót, török adót fizetnek a székelyek is, 1657—1601-ig, a székelyek birtok- és örökösödési jogát, a székelyek sóhordási jogát nagy tudással, kitűnő fordításban tárgyalja. Új nyomokon jár. Kiváló forrásmunka, gazdag adatokkal. Kapható Betegh Pál könyvkereskedésében Székelyudvarhelyt

BOR

Fernengel Gyula székelyudvarhelyi bornagykereskedőné.

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható

NIGRIN

a legjobb cipőkrém az egész világon

Az eddigi világhírű wiksnek vitriol nélküli gyártása is.

St. Fernolendt Wien III. cs. és kir. udvari szállító.

80 éves gyári tennállás

SZÉKELY-UDVARHELY

tiszta 48-as függetlenségi lap, Udvarhe megye legelterjedtebb közlönye. Megjelenik hetenkint 2-szer. Előfizetési ára félévre 5 K. Elterjedtségénél fogva hirdetésekre a legalkalmasabb.

Emke Adria Rákóczy Szt-István Szepesi len

legjobb magyar gyártmányú díszlevelpapírok. Ezekon kívül közönséges és finom, szines és virágos levelpapírok és borítékok, levél-kártyák, yász- Képes levelezőlapok 20-féle helybeli felvétel, levélpapírosok stb. Nagyválaszték tájképes virágos, genre művész- és alkalmi kártyákból és üdvözlő jegyekből.

NYOMTATVÁNYRAKTÁR

Allandóan kaphatók mindenféle

kész nyomtatványok,

u. m. községi, körjegyzői, szolgabírói, végrehajtói, ügyvédi, lelkeszi, iskolai, üzleti és különféle magánügyi nyomtatványok.

KÖNYVNYOMTATÓ- ES KÖNYVKÖTŐ-INTÉZET

BETEGH PÁL

KÖNYV-, ZENEMŰ- ES PAPIRKERESKEDÉS

Mindenféle színű, nagyságu, sulyu és minőségű irodai és

PAPIROSOK

vonalzott és sima levelpapírok, vonalzott és rovatos papírok, rajzpapírok, írógéppapírok, esomagoló és selyempapírok, másolópapírok, itató-papírok, szűrőpapírok, torta- és befőző-papírok, könyvkötő-papírok és papírkülönlegességek. Kártyapapírok.

Lemezpapírok minden sulyban. hangjegypapírok. Sorvezetők.

Irkák, füzetek,

jegyzetkönyvek, hangjegyfüzetek, rajzfüzetek, vázlatkönyvek, diszminták, szepirási és rondirási minták. Olcsó legyező-falrajzek, klozetpapírok, szivarkahüvely, szivarka s névjegytárcák. Dekány-esszivartárcák bőrből és fémről. Börtárcák, pénzes-erszények, okmány és irománytáskák.

Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. (saját ház).

Ajánlja modern gépekkel szakszerűen berendezett villam-motoros

KÖNYVNYOMDÁJÁT

mindenféle könyvnyomdai munkák, u. m.: művek, füzetek, táblázatok, hatósági és üzleti nyomtatványok, meghívók, eljegyzési és esküvői kártyák, névjegyek, falragaszok, körlevelek, gyászjelentések stb. pontos és jutányos áron való elkészítésére. Ajánlja továbbá

könyvkötészetét

honnan izléses munkák a legrövidebb idő alatt olcsó áron kerülnek ki

Acélirótollak, rondollak, üveg-tollak, tollszárazak, disztollszárazak. Ironok, fekete, szines és másoló-ironok, notes-ironok, csavarironok (crayonok), zsebironok, csavarironbetétek, ironvédők, iron-heggyezők. Kreták, iskolai, kávéházi és fajelző kreták, szines kreták. Tinták, legjobb irodai és másoló tinták, szines, vegy- és ruhajelző-tinták, bélyegzőfesték, tus, mézga, foltlitzó, titbronz.

HEGEDŰ, hegedűvonó, hurok, hegedű-iskola, hegedű-alkatrészek. Gramophon és fonográfok, lemezek és hengerek. Hang-gó-ló-sípok és gramofonok. Monogramok fehérnemű és levelpapirjelzésre. Kézi nyomda. — Különféle bélyegzők, pecsétnyomok, pecsétjegyek, pecsétviasz, festékpárnák, ostyák. Ajtóablak és névfeliratok öntött fémről, erdészkalapácsok gyári áron.

A hazai és külföldi jeles írók művei, ifjusági iratok és képeskönyvek folyton vannak készletben. Teljes Magyar Könyvtár. A székelyudvarhelyi középiskolákban és a városi és megyei elemi népiskolákban használatban levő összes tankönyvek raktára. Szótárak, térképek, naptárak, imakönyvek, albumok, emlékkönyvek, üzleti beíró könyvek, főlkönyvek, penztárkönyvek, naplók, jegyzőkönyvek, másolókönyvek, bevásárló könyvek, zsebkönyvek (notesek), penztár-tömbök (Block), béreka és szelvénykönyvek.

Körzők,

vonalzó, háromszögek, szögmérő, rajzdeszkák tolltokok, itató-deszkák, olaj-s zfesték minden színben. Ecsetek. Irodai és zsebtintatartók, disztintatartók, toll-állványok, szivacs-csésze, író-mappák. Legjobb dörzsmézők, gummiszalagok. — Rajzszögek, szőnyegszögek, kapesok stb.